

Comenius

program z ambicjami

[Aleksandra Długosz]

Comenius to jeden z czterech programów sektorowych unijnego programu „Uczenie się przez całe życie”, cieszący się ogromną popularnością w wielu krajach europejskich, także w Polsce. Warto się przyjrzeć bliżej jego dotychczasowym efektom oraz możliwościom, jakie daje polskim nauczycielom.

W ramach obecnej edycji programu, tj. od 2007 r., polskie szkoły, nawiązując współpracy z ponad 9 tys. szkół z krajów UE, uczestniczyły w 2585 międzynarodowych projektach edukacyjnych, działaniach językowych, projektach rozwoju szkoły oraz przedsięwzięciach dotyczących regionalnej polityki edukacyjnej. Około 80 tys. polskich uczniów bezpośrednio uczestniczyło w realizacji projektów, a ponad 35 tys. nauczycieli i uczniów wyjechało na wizyty i spotkania do szkół partnerskich UE. Dodatkowo polskie instytucje edukacyjne – nie tylko szkoły – uczestniczyły w 62 międzynarodowych projektach Comeniusa, tzw. projektach scentralizowanych, zarządzanych bezpośrednio przez Komisję Europejską, bez udziału polskiej Narodowej Agencji programu.

Wielką zasługą Comeniusa jest umożliwienie ok. 3,5 tys. nauczycieli uczestnictwa w kursach doskonalenia zawodowego organizowanych w krajach UE oraz ok. 500 studentom – przyszłym nauczycielom – odbycia staży asystenckich w szkołach za granicą. Tematyka kursów uwzględnia wszystkie aktualne problemy współczesnej szkoły, wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w zajęciach szkolnych oraz tematykę europejską. Kursy i staże asystenckie umożliwiają kontakty z nauczycielami z innych krajów europejskich oraz wymianę informacji i doświadczeń.

Comenius to także dobrze wydawane pieniądze – na jego realizację od roku 2007 przeznaczono ponad 57 mln euro, przy czym stopień wykorzystania przyznanych na ten program środków wyniósł prawie 100 proc. Ta ogromna inwestycja w edukację ma na celu przede wszystkim poprawę jakości i wzmocnienie europejskiego wymiaru oświaty. Do celów szczegółowych programu należą rozwijanie wiedzy o różnorodności kultur i języków europejskich oraz zrozumienia jej wartości wśród młodzieży i kadry nauczycielskiej, a także pomaganie młodym ludziom w zdobywaniu podstawowych umiejętności i kompetencji życiowych niezbędnych do rozwoju osobistego, przyszłego zatrudnienia i aktywnego obywatelstwa europejskiego. Dzięki udziałowi w programie uczniowie i kadra nauczycielska z różnych państw członkowskich doskonalą umiejętności istotne dla aktywnego i efektywnego uczestnictwa w życiu zawodowym, m.in. sprawne posługiwanie się językami obcymi i technologiami informacyjno-komunikacyjnymi.

Różnorodność akcji, z których korzystają polscy nauczyciele w ramach Comeniusa, jest bardzo duża. Począwszy od wielostronnych Partnerskich Projektów Szkół, dwustronnych

Partnerskich Projektów, Partnerskich Projektów Regio, Wizyt przygotowawczych (w tym seminariów kontaktowych), Wyjazdów Indywidualnych Uczniów Comeniusa, Mobilności Szkolnej Kadry Edukacyjnej, po Asystenturę Comeniusa.

Czy polscy nauczyciele są mobilni?

W UE pracuje ponad 6 milionów nauczycieli i ich umiejętności zachęcania wszystkich uczniów do nauki są warunkiem koniecznym dla zapewnienia pomyślnej przyszłości naszych społeczeństw. Jeśli chcemy edukacji na wysokim poziomie, niezbędne jest stworzenie nauczycielom najlepszych możliwości rozwijania ich umiejętności, nie tylko na początku, ale również przez cały okres trwania ich kariery. Zachęcając ich do zaangażowania się we własny rozwój zawodowy, przyczyniamy się do podniesienia społecznego statusu i atrakcyjności tej profesji.

Dlatego też jako polska Narodowa Agencja programu aktywnie propagujemy możliwość uczestnictwa w mobilności międzynarodowej w ramach akcji Comenius – Mobilność Szkolnej Kadry Edukacyjnej. Zainteresowanie nauczycieli jest ogromne: w 2011 r. zostało złożonych około 1800 wniosków, z czego dofinansowanie otrzymało ponad 900 polskich nauczycieli. Najczęściej z naszej oferty korzystają nauczyciele języków obcych, ale i nauczyciele przedmiotów powoli przekonują się do skuteczności i efektywności doskonalenia zawodowego za granicą. Myślę, że to dobry sygnał, świadczący o tym, że nasza kadra potrafi sprostać uczniowskiemu potrzebom, które w świecie szybkich zmian społecznych, kulturowych, gospodarczych i technicznych wciąż ewoluują. Co nie mniej ważne, nauczyciele myślą także o swoich potrzebach edukacyjnych – w kontekście indywidualnego środowiska szkolnego biorą większą odpowiedzialność za własne uczenie się przez całe życie w celu uaktualniania i rozwijania wiedzy oraz umiejętności.

Szkolenia, w których mogą brać udział dzięki dofinansowaniu z Comeniusa, trwają od 5 dni roboczych do 6 tygodni i przybierają różne formy: mogą to być kursy szkoleniowe, konferencje, seminaria czy też tzw. job shadowing polegający na obserwacji zadań wykonywanych przez innych w odwiedzanej instytucji oświatowej. W ten sposób nauczyciele poznają nowe metody i sposoby pracy, zdobywają kolejne doświadczenia, pogłębiają swoją wiedzę. Udział w szkoleniu daje możliwość poznania nowoczesnych i innowacyjnych metod pedagogicznych, które można wykorzystać w codziennej pracy. Ponadto to doskonała szansa nawiązania współpracy międzynarodowej

z europejskimi placówkami oświatowymi. Wszystkie korzyści indywidualne przekładają się na środowisko szkolne m.in. poprzez podniesienie jakości nauczania.

W tym roku przed nami jeszcze dwa terminy składania wniosków w ramach akcji Mobilność Szkolnej Kadry: 30 kwietnia na kursy i szkolenia od września do końca grudnia br. oraz 17 września na szkolenia zagraniczne od stycznia 2013 r. do końca kwietnia 2013 r.

Młodzi nauczyciele rozpoczynający dopiero zawodową karierę mają swoją akcję – Asystenturę Comeniusa, która umożliwia im zdobycie pierwszych doświadczeń pedagogicznych w szkołach europejskich. Beneficjentami tego działania mogą zostać studenci kierunków nauczycielskich, którzy w momencie składania wniosku mają ukończone co najmniej 2 lata studiów oraz absolwenci kierunków nauczycielskich, którzy (dotyczy to także studentów) nigdy wcześniej nie byli zatrudnieni w charakterze nauczyciela.

Asystentura Comeniusa to także ciekawa propozycja dla szkół i przedszkoli, które chciałyby przyjąć asystenta z zagranicy i w ten namacalny sposób pokazać uczniom, co daje uczestnictwo w Unii Europejskiej. Udział w tej akcji wiąże się z włączeniem asystenta w życie szkoły goszczącej, co wzbogaca ofertę edukacyjną i ma pozytywny wpływ na środowisko lokalne. Szkoły chętnie korzystają z tej sposobności, zyskując nieodpłatną pomoc w nauczaniu języków obcych oraz dodatkową motywację dla swoich uczniów do rozwijania aktywnego obywatelstwa.

Polskie szkoły na miarę XXI wieku

Szkoły muszą być gotowe na to, by stale przystosowywać się do zmieniających się okoliczności i potrzeb swoich kluczowych partnerów: uczniów, pracowników, rodziców.

W wielu krajach rola inspekcji szkolnych zmienia się z kontrolnej na wspierającą i zachęcającą do doskonalenia. Współpraca między szkołami (na przykład partnerstwo szkół w programie programu Comenius) może przyspieszyć proces innowacji.

Od lat polskie szkoły bardzo licznie ubiegają się o dofinansowanie międzynarodowej współpracy w ramach akcji Partnerskie Projekty Szkół, która przygotowuje Europejczyków do uczenia się przez całe życie. W 2011 r. ponad tysiąc naszych szkół wnioskowało o dofinansowanie swoich działań, z czego około 500 zostało zakwalifikowanych do realizacji partnerskich projektów. Do udziału w programie staramy się szczególnie zachęcać te placówki, które nie współpracowały jeszcze z europejskimi szkołami, zależy nam także na udziale przedszkoli, bo to przecież od nich wszystko się zaczyna.

Jak polskie szkoły zmieniają się dzięki udziałowi w projektach europejskich? Wzmocnienie jakości i europejskiego wymiaru kształcenia oraz upowszechnianie najlepszych metod dydaktycznych i sposobów zarządzania szkołami, a także kontakt z instytucjami i nauczycielami pracującymi w różnych systemach edukacji pozwalają na wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań pedagogicznych, zdobycie nowych umiejętności, rozwój zawodowy kadry, zacieśnienie współpracy z rodzicami i społecznością lokalną. Jest to jednocześnie dla szkoły szansa na wzbogacenie i uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej. Partnerskie Projekty Szkół zakładają współpracę uczniów i nauczycieli z różnych krajów nad jednym lub kilkoma obszarami wspólnych zainteresowań. Opracowane razem materiały dydaktyczne, przygotowane przez uczniów prezentacje, słowniki, międzyszkolne warsztaty, seminaria i konferencje to namacalne rezultaty projektów.

Aby poszerzyć krąg odbiorców i realizatorów projektów partnerskich, Komisja Europejska wprowadziła Partnerskie Projekty Regio, które wzmacniają europejski wymiar w edukacji, umożliwiając współpracę między lokalnymi i regionalnymi władzami oświatowymi w Europie. Realizacja dwustronnych projektów w ramach akcji Comenius Regio pomaga lokalnym władzom oświatowym rozwiązywać problemy i poszerzać ofertę dotyczącą edukacji szkolnej. Dzięki zaangażowaniu szkół, przedszkoli i innych partnerów

w regionie, mogących wesprzeć realizację projektu, oraz dzięki współpracy międzynarodowej udaje się osiągnąć znakomite rezultaty.

Partnerstwa w ramach programu Comenius Regio dają możliwość wzajemnego uczenia się, wymiany najlepszych praktyk, rozwijania struktur współpracy międzynarodowej w ramach tzw. konsorcjów, których inicjatorami są jednostki władz lokalnych i regionalnych odpowiedzialne za edukację w dwóch krajach europejskich. W Polsce do udziału w programie uprawnione są jednostki samorządu terytorialnego na poziomie gminy, powiatu czy województwa oraz kuratoria oświaty we współpracy z co najmniej jedną szkołą lub przedszkolem oraz co najmniej jedną instytucją lub organizacją działającą w danym regionie i mogącą wesprzeć realizację projektu (między innymi: kluby młodzieżowe, sportowe, stowarzyszenia rodziców i uczniów, lokalne placówki doskonalenia nauczycieli, przedsiębiorstwa, muzea, domy kultury).

Konsorcja w ramach Partnerskich Projektów Regio zazwyczaj nie są dziełem przypadku, powstają w odpowiedzi na rozpoznane, konkretne potrzeby. Podobnie jak w innych projektach partnerskich i tu diagnoza problemów oraz potrzeb pozwala na sformułowanie wspólnych celów, przyjęcie najbardziej optymalnych działań, które doprowadzają do wymiernych, korzystnych dla społeczności lokalnej efektów.

Warto w tym miejscu wspomnieć o możliwościach nawiązania współpracy przez nauczycieli i dyrektorów z całą Europą zainteresowanych realizacją Partnerskiego Projektu Szkół, pracowników samorządu terytorialnego i kuratorów oświaty zastanawiających się nad realizacją Partnerskiego Projektu Regio oraz pracowników instytucji uprawnionych do udziału w akcjach centralnych w programie Comenius. Wszyscy ci potencjalni uczestnicy europejskich projektów edukacyjnych mogą skorzystać z dofinansowania udziału w wizycie przygotowawczej lub seminarium kontaktowym.

Wizyta przygotowawcza to oferta dla przedstawicieli szkół i instytucji, którzy mają już pomysł na projekt i znaleźli potencjalnych partnerów do współpracy, a chcieliby spotkać się z nimi i wspólnie wypełnić wniosek o dofinansowanie na realizację przyszłego projektu. Wizyty przygotowawcze mogą być realizowane w krajach uprawnionych do udziału w programie Comenius, muszą odbyć się przed terminem składania wniosku na przyszły projekt i trwać od 1 do 5 dni roboczych. Seminarium kontaktowe to z kolei propozycja dla przedstawicieli szkół/instytucji, którzy nie nawiązali jeszcze współpracy z partnerami zagranicznymi, a są zainteresowani realizacją projektu. Są to spotkania

organizowane przez Narodowe Agencje programu, pod szyldem tematycznym i dla danego poziomu edukacji. Mają na celu zebranie w jednym miejscu osób zainteresowanych

zawianiem partnerstwa i realizacją projektów. W czasie kilkudniowego spotkania (4-5 dni roboczych) uczestnicy poznają się, wymieniają doświadczenia i pracują nad przygotowaniem projektu, który będą wspólnie realizować. Pomagają im pracownicy Narodowej Agencji.

Ścisłe powiązane ze szkolnymi projektami partnerskimi, ale adresowane do uczniów Wyjazdy Indywidualne Uczniów Comeniusa, to nowa oferta skierowana do młodzieży w wieku od 14. roku życia ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, które realizowały w przeszłości lub aktualnie realizują, wspólnie ze szkołami zagranicznymi, Partnerskie Projekty Szkół Comeniusa. Celem nowej akcji jest umożliwienie uczniom szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych nauki w krajach europejskich, a więc spędzenie od 3 do 10 miesięcy w szkole przyjmującej i rodzinie goszczącej za granicą, a co za tym idzie – zwiększenie zrozumienia różnorodności kultur i języków europejskich oraz pomaganie im w kształtowaniu umiejętności potrzebnych dla rozwoju osobistego.

Udział w akcji Wyjazdy Indywidualne Uczniów Comeniusa rozwija trwałą współpracę pomiędzy szkołami oraz wzmacnia europejski wymiar edukacji szkolnej. Jest wsparciem w uznawaniu nauki odbywanej w szkole partnerskiej za granicą. Taka mała forma znanego w całej Europie umożliwiającego odbycie części studiów za granicą programu Erasmus pomaga już od najmłodszych lat przygotować młodych ludzi do mobilności, która w przyszłości powinna stać się stałym elementem kształcenia, nie wyjątkiem.

Comenius a polski system oświaty

Rokrocznie Narodowa Agencja programu otrzymuje w poszczególnych akcjach średnio dwa razy więcej wniosków o dofinansowanie niż może faktycznie dofinansować, bazując na przyznanym budżecie (średnio ponad tysiąc wniosków rocznie, dofinansowanie otrzymuje połowa z nich). Wpływ programu na polskie szkoły, uczniów i nauczycieli jest nieoceniony – to jedna z najlepszych okazji do wymiany informacji, wiedzy o różnych systemach nauczania w krajach europejskich, nawiązania kontaktów międzynarodowych i realizacji ciekawych projektów edukacyjnych. Zgodnie z zapisami Nowej Podstawy Programowej, praca projektami to już nie tylko powszechnie rekomendowana metoda pedagogiczna, ale i obowiązek nauczycieli gimnazjalnych. Realizacja Partnerskich Projektów Szkół pozwala w pracy projektowej sprawdzić się w działaniu, w nowym, inspirującym otoczeniu, we współpracy z kolegami, których przygotowanie i doświadczenia pozwalają wspólnie wypracować nową jakość. Uczniowie, obecni i przyszli nauczyciele, a także przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, poznając rozwiązania stosowane w innych krajach, inne obyczaje, style życia i programy nauczania, rozwijają zarówno swoje kompetencje potrzebne w pracy czy szkole, jak i te, które przydają się w codziennym życiu. Z przesyłanych do Narodowej Agencji raportów merytorycznych dowiadujemy się o pozytywnym wpływie projektów na szkolne społeczności. Szczególnie ważnym i często poruszonym aspektem jest fakt, że projekty i indywidualne mobilności nauczycieli i studentów nie tylko przyczyniają się do nawiązywania trwałej

współpracy na poziomie europejskim, ale i zyskują na tym relacje wewnątrz szkoły, z rodzicami, organem prowadzącym szkołę, innymi nauczycielami. Wspólnie zrealizowany projekt to ciekawa, dająca powody do dumy przygoda, która często staje się impulsem do dalszego rozwoju.

Przyszli nauczyciele dzięki udziałowi w akcji Asystentura Comeniusa rozwijają swoje kompetencje osobiste oraz zawodowe (m.in. poznanie nowych metod nauczania, rozwój umiejętności językowych oraz wzrost motywacji do pracy w zawodzie nauczyciela), co przyczynia się do zwiększenia ich konkurencyjności na rynku pracy. Analiza raportów końcowych nadsyłanych przez nauczycieli biorących udział w kursach realizowanych w ramach Mobilności Szkolnej Kadry Edukacyjnej świadczy o bardzo dużych korzyściach, jakie niesie ze sobą odbycie szkolenia w innym kraju europejskim. Do najważniejszych należą możliwość zdobycia wiedzy i umiejętności niedostępnych w ramach szkoleń organizowanych w kraju ojczystym oraz okazja do wymiany doświadczeń z nauczycielami z innych krajów europejskich.

Duży potencjał tkwi w możliwości łączenia uczestnictwa w różnych akcjach Comeniusa. Szkoła, która realizuje projekt partnerski i gości asystenta Comeniusa, a jej nauczyciele aktywnie biorą udział w kursach w ramach Mobilności Szkolnej Kadry Edukacyjnej, może odnosić szereg korzyści wynikających z synergii tych działań i mamy takie przykłady wśród naszych beneficjentów. Wiedza nabyta podczas kursów może być wykorzystywana nie tylko w codziennej pracy (czyli wśród uczniów i współpracowników), ale także przy realizacji projektów partnerskich lub Regio. Współpraca z asystentem Comeniusa lub partnerem projektu może zaowocować wypracowaniem nowych ciekawych rozwiązań dla szkoły oraz innych instytucji z nią współpracujących.

W związku z ogłoszeniem przez minister edukacji Katarzynę Hall roku szkolnego 2011/2012 Rokiem Szkoły z Pasją mamy nadzieję, że miano takiej właśnie placówki będą nosiły szkoły, które realizują europejskie projekty edukacyjne, a w szczególności – europejskie projekty programu Comenius, oraz że nauczyciele biorący udział w proponowanych przez nas akcjach nadal będą uczyli z pasją i zaangażowaniem.

[Aleksandra Długosz]

Zastępca dyrektora programu „Uczenie się przez całe życie” ds. programu Comenius. W latach 2009-2011 ekspertka oceniająca wnioski Comeniusa we francuskiej Narodowej Agencji Programu „Uczenie się przez całe życie”. W 2011 r. członkini grupy roboczej KE ds. doskonalenia zawodowego nauczycieli.